

A humor és az érzék

(elhangzott Könczey Elemér „Intorzia” című karikatúrakiallításának megnyitóján, az Insomnia Kávéházban, a Kolozsvári Magyar Napok keretében, 2011. augusztus 19-én)

Az altamirai, Lascaux-i, Niaux-i, rauffignaci, Pech Merle-i barlangrajzok alapos, több mint negyven évi tanulmányozását követően brit tudósok egy csoportja kimutatta: az ősebernek nem volt humorérzéke. Magyarán, például a homo neandertalisnak nem volt min röhögnie. Mert, ugye, bármilyen érzék kialakulásának feltétele az ingerlő tárgy. És könnyen belátható, hogy, teszem azt, egy kardfogú tigris nem föltétlenül a humorérzékelt ingerelte. Ugyanakkor annak idején nem voltak politikusok, pártharcok, egyházi sumákságok, korrupciós botrányok, katasztrófális pénzügyi válságok sem, amiken egy-egy korabeli Zorba jót röhöghetett volna.

Aztán eltelt némi idő, felbőgött a fejlődés motorja, és kialakult a homo sapiens sapiens nevű nagyonállat faj, létrejöttek a törzsek, államok, kasztok, intézmények, egyének és egyéniségek, és már mingyár' lett min röhögni. Röhögtek is. Például Platónon, amikor az államban egy elég masszív logikai hibából kiindulva tulajdonképpen legitimizálta a testvérházasságot, noha vehemensen tiltakozott ellene. Rövidre fogva, a humorérzék kiszabadult a palackból, és mai is itt lebeg körülöttünk, például ezeken a falakon.

A Könczey Elemér nevű homo sapiens sapiens színültig tele van humorérzékkel. Ráadásul a grafikus alfajhoz tartozik, vagyis tud rajzolni. De nagyon. Gondolom, nem kell valakinek Ștefan Gheorghiu-t végezni, hogy rájöjjön: a fent idézett két alkotóelem – a humorérzék és a kiváló rajztudás – összekapcsolása által olyan képzőművészeti műfaj – a karikatúra – kerül nevezett homo sapiens sapiens kezébe, melynek segítségével, hogy a közhely se maradjon ki, görbe tükröt tarthat korának társadalma, civilizációja, kultúrája, politikája, mifeneje elé. Mi, nézők pedig pedig röhögünk, micsáljunk mi is. Pedig tudjuk, hogy nem is ritkán saját magunkon röhögünk. De a lendület sodor, és persze óv bennünket a kvázi genetikailag kódolt hübrisz, hogy, á, ez mégsem én vagyok, hanem a szomszéd.

Amiben ez a Könczey kiállítás különbözik a korábbiaktól: ezúttal az alkotó nem áll meg a közhelyes görbe tükrönél. Hol megbocsátó, hol gyilkos humorba áztatott tollával megrajzolt karikatúráit tapéta formába önti. Vagy asztalterítőbe. És ezzel meghökkenítő szituációt teremt. Mert hol is van a tapéta meg az asztalterítő helye? Na hol? Nem, nem a múziumban. Nem is a napilapban. A házadban, nyájas polgártárs. Könczey Elemér szubverzív mestervágással belopja hol megbocsátható, hol gyilkos humorát az édes otthonba. Gyakorlatilag humorális vírustámadást intéz „Az én házam az én váram!” polgári szentsége ellen. Ember, otthon sem vagy biztonságban immár. Hát, ne is legyél, ha olyan vagy, amilyen. Bárhova nézel, a görbetapéta, a görbeasztalterítő vigyorog rád, röhögésre ingerelve téged, nyársas polgártárs, de te, ha nem is tudod, érzed, hogy ezzel a röhögéssel időnként baj van, mint már jeleztem, az aktus tárgyát tekintve. Persze vannak ma is olyanok, akiknek nincs humorérzékük. Őseberek. Jó homók, nyájas polgárok ők is szegények, de hát micsináljanak, ha egyszer megrekedtek a fejlődésben, mint a... na az. Nem tudnak nevetni. Ami őket illeti, nem sok jóval szolgálhatunk nekik. A tapasztalatok szerint minden organizmus kipurgálja magából a megrekedt salakot. Vagyis ki fognak halni. De nem baj, Könczey Elemér az ő elföldelésüknél is ott lesz. Rendez nekik egy vidám temetést. R.I.P.